

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 11'2015

(видається з 1994 року)

ISSN 2409-1944

СЕРІЯ: "ЕКОНОМІКА"

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних наук

Постанова президії ВАК України від 06 жовтня 2010 р. № 1-05/6. Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 4384 від 18 липня 2000 р.

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Академією муніципального управління та Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою Радою Академії Муніципального Управління (Протокол №35 від 30 жовтня 2015 року). Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції. Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 30.10.2015

Формат 60/84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

*Суб'єкт
видавничої
справи*

© "Аналітик", 2015

© "Економіка. Фінанси. Право", 2015

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес центр"

Шеф-редактор:

Головач Володимир Володимирович, к.ю.н., голова правління Аудиторської фірми "Аналітик", Заслужений юрист України

Заступник шеф-редактора:

Даций Олександр Іванович, д.е.н., професор, в.о. ректора Академії муніципального управління, Заслужений працівник освіти України

Члени Редакційної колегії:

Невелєв Олександр Михайлович, д.е.н., доцент, завідувач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Академії муніципального управління

Вініченко Ігор Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Іванюта Василь Фалімонович, д.е.н., доцент, професор кафедри бізнес-адміністрування та зовнішньоекономічної діяльності Полтавського університету економіки і торгівлі

Клименюк Микола Миколайович, д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту Академії муніципального управління

Кондрашихін Андрій Борисович, д.е.н., доцент, завідувач кафедри державних та місцевих фінансів Академії муніципального управління

Корецька Світлана Олександрівна, д.е.н., доцент

Манцевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент, завідувач секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства

Присяжнюк Володимир Костянтинович, д.т.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України

Сук Петро Леонідович, д.е.н., доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Національного університету біоресурсів і природо-користування України

Прушківський Володимир Геннадійович, д.е.н., професор, перший проректор Запорізького національного технічного університету

Константинов Сергій Федорович, д.ю.н., професор, учений секретар Вченої ради Національної академії внутрішніх справ

Лоцихін Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, декан юридичного факультету Академії муніципального управління, Заслужений економіст України

Баймуратов Михайло Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Маріупольського державного університету, заслужений діяч науки і техніки України

Бичкова Світлана Сергіївна, д.ю.н., професор, заступник начальника кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

Василинчук Віктор Іванович, д.ю.н., професор, професор кафедри спеціальної техніки та оперативно-розшукового документування Національної академії внутрішніх справ

Глушков Валерій Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач спеціальною кафедрою № 1 Національної академії Служби безпеки України, заслужений юрист України

Джужа Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ

Кампо Володимир Михайлович, к.ю.н., доцент, громадський діяч, заслужений юрист України

Клименко Олена Вікторівна, к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Академії муніципального управління

Конonenко Леонід Минович, к.ю.н., професор, професор кафедри муніципального, цивільного та адміністративного права Академії муніципального управління

Копан Олексій Володимирович, д.ю.н., професор, перший заступник Керівника Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України

Литвин Олександр Петрович, к.ю.н., професор, професор кафедри публічно-правових дисциплін Університету сучасних знань

Луць Володимир Васильович, д.ю.н., професор, завідувач відділу проблем приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України

Озерський Ігор Володимирович, д.ю.н., доцент, професор кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету, академік міжнародної кадрової академії, відмінник освіти України, радник юстиції

Приходько Христина Вікторівна, к.ю.н., професор, доцент кафедри муніципального, цивільного та адміністративного права Академії муніципального управління

Фрицький Юрій Олегович, д.ю.н., професор, професор кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Академії муніципального управління

Царенко Оксана В'ячеславівна, д.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту Академії муніципального управління

Випусковий редактор:

Куцяк Олександр Анатолійович

ЗМІСТ

М.О. АКУЛЮШИНА, А.С. КОСТЕНКО. Особливості розробки антикризового бізнес-плану в умовах кризових явищ	4
О.М. БОДАРЕЦЬКА, О.Г. МЕЛЬНИК, В.Й. ЖЕЖУХА. Поняття технологій мотивування персоналу підприємств	7
В.П. ЧЕКАНОВСЬКИЙ. Вплив фінансової глобалізації на розвиток бюджетної системи України ...	12
В.І. ДЕРИХОВСЬКА. Моніторинг потреби ринку праці у спеціалістах з вищою професійною освітою	17
Н.В. ШАНДОВА. Інтеграція корпоративної соціальної відповідальності в систему стратегічного управління підприємством	22

АКУЛЮШИНА

Марина Олександрівна
akmarin@ukr.net

УДК 65.012.23

КОСТЕНКО

Анжела Салімівна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ
АНТИКРИЗОВОГО БІЗНЕС-ПЛАНУ В
УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩDEVELOPMENT FEATURES ANTI-
CRISIS BUSINESS PLAN UNDER CRISISк.е.н., доцент, Одеський
національний політехнічний
університет, кафедра
менеджментустудент, Одеський національний
політехнічний університет,
кафедра менеджменту

Стаття присвячена визначенню особливостей реалізації антикризового управління на вітчизняних підприємствах, методів розробки антикризового бізнес-плану та його змісту. В статті обґрунтована необхідність застосування нових підходів до антикризового планування в реаліях кризової економіки.

Статья посвящена определению особенностей реализации антикризисного управления на отечественных предприятиях, методов разработки антикризисного бизнес-плана и его содержания. В статье обоснована необходимость применения новых подходов к антикризисному планированию в реалиях кризисной экономики.

The article is devoted to defining the details of the crisis management in domestic enterprises, development methods crisis business plan and its content. In the article the need for new approaches to crisis planning in the realities of the crisis economy is proved.

Ключові слова: бізнес-план, антикризове управління, планування, передпланові дослідження

Ключевые слова: бизнес-план, антикризисное управление, планирование, передплановые исследования

Keywords: business plan, crisis management, planning, preplan studies

ВСТУП

Зважаючи на динаміку кризових явищ не лише у економіці України, а й у світовому масштабі, особливої актуальності набуває дослідження можливостей та методів ефективного управління підприємством в умовах кризи. Загострюється питання визначення глибини кризи, причин її розвитку й контролю факторів, що сприяли її виникненню. Основам антикризового управління як сучасної концепції у менеджменті присвячені праці зарубіжних учених Е. Альтмана, І. Ансоффа, У. Бівера, П. Друкера, А. Томпсона та ін.

Проблема управління підприємством в умовах кризових явищ досліджена російськими та українськими вченими О. Бланком, А. Грязною, А. Кредісовим, Л. Ліоненко, А. Тельною, О. Терещенко та ін.

Проблематика планування бізнес-процесами широко висвітлюється сьогодні в наукових виданнях України та інших країн і висвітлюється в таких працях А.В. Бухаров, Н.В. Нікітін, В.І. Захарченко, Б.В. Сазикін, А.А. Сергєєв, Е.Н. Станіславчик, Н. Стрекалова.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні складу та методів розробки антикризового бізнес-плану для вітчизняних підприємств.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet.

При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

В Україні в період економічної і особливо фінансової нестабільності постає питання планування діяльності підприємства в умовах невизначеності перспектив розвитку економіки країни. Це вимагає і особливого підходу до прийняття управлінських рішень, вибору інструментів їх реалізації.

Фінансова нестабільність виражається в показниках низької рентабельності, ліквідності та платоспроможності, у відсутності відповідної законодавчої бази, відпрацьованих механізмів регулювання фінансових потоків, низької ефективності функціонування банківської та податкової системи та ін. Тому надзвичайно важливо побудувати таку схему управління підприємством, яка навіть у цих умовах могла б діяти більш-менш ефективно.

Всі ці фактори, що впливають на функціонування компанії, повинні знайти відображення в плані діяльності підприємства який має сприяти вирішенню завдань поліпшення його фінансового стану, підвищенню його ефективності, зростання вартості бізнесу та забезпеченню конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі. Ефективна система управління підприємством передбачає розробку оптимального плану діяльності відповідно до прийнятої системи критеріїв оптимізації.

Під час кризи менеджер повинен вживати заходи, найчастіше, захисні, на основі оперативної інформації. У той же час необхідно подбати про

стратегічні антикризові заходи, об'єднати їх в єдине ціле, встановити терміни виконання і послідовність. Для цього рекомендовано створити антикризовий бізнес-план фірми.

Досвід останніх років показав неадекватність складання не тільки перспективних, але і поточних планів вітчизняних підприємств. Відхилення фактичних результатів від запланованих досягає в ряді випадків 30-50%. Деякі керівники підприємств намагаються відмовитися від складання планів на підприємствах [1].

Між тим планування є однією з основних функцій управління підприємством. багаторічний досвід зарубіжних фірм і вітчизняних підприємств показав, що недооцінка планування підприємницької діяльності в умовах ринку, його мінімізація, ігнорування або некомпетентне здійснення часто призводять до невиправданих економічних втрат.

В умовах вітчизняної економіки, коли ринкова ситуація нестабільна, підприємства не мають в достатній кількості вільними коштами для придбання необхідних ресурсів, постачальники ненадійні, ціни на ресурси схильні до різких коливань, відсутня необхідна законодавча база та ін., існуючі методи планування вимагають істотного перегляду [2]. Необхідним є використання нових методів оцінювання факторів економічного середовища та рівню їх впливу на передпланових етапах досліджень та коригування планів з урахуванням змін економічного середовища [2].

Поняття антикризового управління з'явилося в Україні відносно нещодавно і має певні недоліки. Одночасно з цим функціонування вітчизняних підприємств має свої особливості, які необхідно враховувати під час побудови системи антикризового управління.

Антикризове управління підприємством є системою управління підприємством, що має комплексний характер і спрямована на запобігання та усунення несприятливих для його діяльності явищ.

Система антикризового управління підприємством діє за допомогою використання всього потенціалу сучасного менеджменту, розробки і реалізації на підприємстві спеціальної програми, що має стратегічний характер, дозволяє усунути тимчасові труднощі, зберегти й примножити ринкові позиції за будь-яких обставин, спираючись в основному на власні ресурси [3].

Сучасний стан розробки методичного забезпечення діагностики кризового стану підприємства характеризується різноманітністю підходів та інструментів її проведення. Практично жодне дослідження зарубіжних та вітчизняних фахівців із фінансового аналізу та антикризового управління не обходиться без викладення окремих методів у систему, яка може використовуватися для здійснення цієї роботи [3].

Багато намагання формалізувати процес оцінки рівня ризику банкрутства не призвели до створення моделі, яка б була захищена від невизначеності.

Антикризове бізнес-планування – це та функція сучасного управління, що повинна включати комплекс передпланових досліджень, а саме більш

поглиблений аналіз ситуацій і факторів зовнішнього середовища; прогнозування, оцінка й оптимізація альтернативних варіантів досягнення цілей, сформульованих на стадії стратегічного розвитку; розробка плану антикризових заходів; реалізація антикризового бізнес-плану, контроль та корегування його реалізації.

В умовах кризових явищ все частіше такий бізнес-план розробляється на більш близьку перспективу (1-3 роки) та потребує оперативного коригування. Звичайно це потребує більш детального розгляду бізнес-процесів на попередніх (передпланових) стадіях його розробки [4].

На думку авторів, розробка антикризового бізнес-плану в умовах нестабільності повинна включати в себе попередні (передпланові) дослідження комплексного характеру та враховувати вірогідні зміни.

З цією метою необхідно включити додаткові елементи передпланових досліджень, а саме: оцінка перспективності розвитку підприємства за допомогою модифікованого SWOT-аналізу та оцінка чутливості підприємства до змін факторів економічного середовища. Виявлення ступеню чутливості до різних груп факторів дасть змогу не тільки врахувати ризики та погрози, а й виявити сильні сторони, розробити ряд заходів щодо нівелювання їх негативного впливу на розвиток підприємства [4].

Передпланові дослідження дають найбільш об'єктивну оцінку підприємницької діяльності, можливість своєчасного виявлення "слабких місць", забезпечення адаптації підприємства до зовнішніх змін, нівелювання несприятливого впливу факторів зовнішнього середовища, а також здатність гнучко реагувати на ці зміни в процесі проектування подальшого розвитку підприємства у кризовій економіці.

При такому підході антикризовий бізнес-план дасть можливість проаналізувати практично усі напрямки та аспекти діяльності підприємства та ефективно координувати процес стратегічного розвитку як напрямом антикризового управління.

ВИСНОВКИ

Антикризовий бізнес-план підприємства за поновленою структурою міститиме такі розділи:

- характеристика галузі, підприємства або проекту, послуг, робіт;
- маркетингове дослідження ринку робіт чи послуг;
- аналіз та оцінка фінансово-економічного стану досліджуваного підприємства;
- модифікований SWOT-аналіз та оцінка чутливості підприємства до змін факторів економічного середовища;
- маркетинговий план діяльності підприємства в умовах кризи;
- організаційний план діяльності підприємства відповідно до напрямку розвитку;
- виробничо-технологічний план діяльності підприємства;
- фінансовий план;

— оцінка ризиків, можливих сценарії в розвитку, страхування.

Бізнес-план як метод антикризового планування дозволить своєчасно адаптуватися до швидкоплинних змін зовнішнього середовища, забезпечить конкурентоспроможність підприємства на ринку, а застосування методів попередніх (передпланових) досліджень дозволять мінімізувати помилки планування.

Список використаних джерел

1. Коваленко Н. О. Бізнес-план як інтегративна система показників антикризового управління авіаційним підприємством / Н. О. Коваленко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. - 2012. - № 4. - С. 84-86. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vbumb_2012_4_19.pdf

2. Акулюшина М.О. Застосування методики SWOT-аналізу при плануванні впровадження інвестиційно-інноваційного проекту на підприємстві /

М.О. Акулюшина // Технологический аудит и резервы производства. – Харьков: Технологический центр, №1/6 (21), 2015. – С.8-14.

3. Решетняк Е.И. Планирование бизнеса в условиях нестабильности внешней среды / Е.И. Решетняк // Проблемы экономики. 2010. №1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/planirovanie-biznesa-v-usloviyah-nestabilnosti-vneshney-sredy>.

4. Філіппова С.В., Захарченко В.І., Акулюшина М.О. Науково-методичні засади передпланової оцінки інноваційно-інвестиційних проектів: монографія / За ред. В.І. Захарченко. – Одеса : ОНПУ, Атлант ВОІ СОІУ, 2015. – 104 с.

5. Бізнес-план: Вітчизняний і зарубіжний досвід: Сучасна практика і документація / за заг. ред. В.М. Попова. — Х.: Мрія, 2011. — 264 с.

6. Бизнес-план как элемент системы антикризисного управления. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://plans-business.ru/?p=226>

БОДАРЕЦЬКА

Ольга Миколаївна

МЕЛЬНИК

Ольга Григорівна

ЖЕЖУХАВолодимир Йосипович
zezukhayj@gmail.com

аспірант кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності, Національний університет "Львівська політехніка"

завідувач кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності, Національний університет "Львівська політехніка"

доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності, Національний університет "Львівська політехніка"

УДК 331.101.3:65.012.4

ПОНЯТТЯ ТЕХНОЛОГІЙ МОТИВУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ**CONCEPT OF MOTIVATION TECHNOLOGIES OF PERSONNEL OF ENTERPRISES**

У статті розвинуто сутність поняття технологій мотивування персоналу підприємств і конкретизовано його зміст. Розглянуто історичний ракурс формування змістового наповнення поняття «технологія». Обґрунтовано поширений підхід до розгляду поняття технології у площині виробничих процесів і ототожнення цього поняття із поняттям технологічного процесу. Доведено, що поняття технології виходить за межі виключно технологічних галузей знань і практики. Встановлено, що у широкому трактуванні поняття «технологія» акцент робиться на процедури, операції, тобто фактично складний процес розподіляється на більш прості частини. Виявлено, що завдяки технології різні прийоми, ланки, етапи, методи тощо, які пов'язані із мотивуванням персоналу підприємств, вибудовуються у логічну послідовність, тим самим забезпечуючи цілісність. Обґрунтовано співвідношення понять «технологія» і «процес», а також «технологія» і «метод».

В статье развито сущность понятия технологий мотивации персонала предприятий и конкретизировано его содержание. Рассмотрен исторический ракурс формирования содержательного наполнения понятия «технология». Обоснованно распространенный подход к рассмотрению понятия технологии в плоскости производственных процессов и отождествление этого понятия с понятием технологического процесса. Доказано, что понятие технологии выходит за пределы исключительно технологических отраслей знаний и практики. Установлено, что в широкой трактовке понятия «технология» акцент делается на процедуры, операции, то есть фактически сложный процесс делится на более простые части. Обнаружено, что благодаря технологии разные приемы, звенья, этапы, методы и т.д., связанные с мотивацией персонала предприятий, выстраиваются в логическую последовательность, тем самым обеспечивая целостность. Обоснованно соотношение понятий «технология» и «процесс», а также «технология» и «метод».

This article contains development of concept of technologies of reason of personnel of enterprises and specifies his maintenance. This article examines the historical foreshortening of forming of the semantic filling of concept «technology». The article examines the widespread going near consideration of concept of technology inplane production processes equation of this concept with the concept of technological process. The article proves that the concept of technology goes out outside the exceptionally technological areas of knowledge and practice. The article sets that in wide interpretation of concept «technology» an accent is done on procedures, operations, that actually a difficult process is distributed on more simple parts. The article discovers that due to technology different receptions, links, stages, methods and others like that, which are related to reason of personnel of enterprises, line up in a logical sequence, the same providing integrity. The article examines correlation of concepts «technology» and «process», and also «technology» and «method».

Ключові слова: мотивування, технологія, персонал, підприємство, працівник**Ключевые слова:** мотивация, технология, персонал, предприятие, работник**Keywords:** motivation, technology, personnel, enterprise, worker**ВСТУП**

Ринкові умови господарювання, глобалізаційні процеси та інші обставини зумовлюють необхідність кардинальної зміни систем мотивування персоналу більшості вітчизняних підприємств. Сьогодні

важливо не просто впроваджувати інноваційні технології мотивування персоналу, а робити це так, щоб працівники були дійсно мотивованими досягати стратегічні та тактичні цілі, а також реалізувати місію, візію і стратегію. Дієві такі технології дають

змогу підвищити ефективність та якість роботи персоналу, стимулюють ініціативність, інноваційність і креативність працівників, підвищують рівень корпоративної культури, а також дають змогу підприємству покращувати свої конкурентні позиції у бізнес-середовищі завдяки людському чиннику.

Слід зауважити, що за останні роки суттєво підвищилось значення прийомів та методів мотивування персоналу підприємств. Це призвело до того, що в умовах сьогодення традиційне поняття методів мотивування все частіше замінюється поняттям технологій мотивування. Тим самим актуалізується необхідність більш ґрунтовного підходу до мотивування працівників. В умовах загострення конкуренції у межах технологій мотивування важливо чітко визначати потреби цільової аудиторії (якими є працівники), використовувати інноваційні прийоми, будувати дієву систему прямого і зворотного зв'язку, формалізувати структуру відповідних бізнес-процесів, впроваджувати програмні й апаратні засоби їхнього автоматизування тощо.

Вагомий внесок у розроблення теоретико-прикладних положень у сфері технологій мотивування персоналу зробило чимало вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких варто виокремити праці Є. Абаєвої, І. Алексєєва, С. Алексєєвої, М. Альберта, Л. Балабанової, С. Богачова, В. Боднара, О. Виноградової, Ю. Вінтюка, В. Данюка, В. Діденка, Г. Дмитренка, Н. Дорошенко, С. Дуди, С. Іванова, Г. Іванченко, Є. Ільїна, О. Іляш, А. Кабанова, С. Каверина, Є. Крикавського, О. Кузьміна, Л. Кучер, Ю. Леонової, А. Лебедевої, В. Літинської, А. Літягіна, П. Маковєєва, Н. Малої, І. Маринича, В. Матюшкіна, О. Мельник, М. Мескона, М. Письменної, Н. Полянського, Ж. Поплавської, І. Скворцова, Є. Тарасевича, О. Філатової, О. Чернушкіної, Н. Чухрай, Є. Шарапатової, В. Яцури та ін. Основними науковими доробками авторів у цій сфері є розвиток сутності поняття «мотивування», типологія стимулів, мотивів і методів мотивування, виявлення взаємозв'язку мотивування із інноваційним розвитком організацій, обґрунтування способів мінімізування демотиваційних чинників, виокремлення системи показників оцінювання результатів мотивування, забезпечення «мотиваційної гігієни», оптимізування базової та бонусної частин заробітної плати тощо. Попри чималу кількість напрацювань у цій сфері, низка актуальних завдань із вказаної тематики досі не розв'язана. Зокрема, теоретичне обґрунтування сутності технологій мотивування є одним із найважливіших завдань під час виявлення й обґрунтування напрямів удосконалення існуючих технологій мотивування персоналу на підприємствах та підвищення їхнього інноваційного рівня.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Відповідно до поставленої проблеми у статті слід розвинути сутність поняття технологій мотивування персоналу підприємств і конкретизувати його зміст.

РЕЗУЛЬТАТИ

Розглядаючи сутність поняття «технологія», слід звернути увагу на неоднозначності трактування його змісту. Зокрема, як зазначає О.О. Руденко [19, с. 16], ще в стародавні часи технологію трактували як «майстерність робити речі». З позиції автора технологія – це «сукупність методів обробки, виготовлення, зміни стану, властивостей, форми сировини, матеріалу або напівфабрикату, здійснюваних у процесі виготовлення продукції». У Великій радянській енциклопедії технологію трактують як «сукупність прийомів та способів одержання, обробки чи переробки сировини, матеріалів, напівфабрикатів чи виробів, що здійснюються в різних сферах промисловості, у будівництві тощо» [2]. М. Остапчук і А. Рибак акцентують увагу на тому, що технології включають низку технологічних операцій, які у свою чергу передбачають різноманітні перетворення [17, с. 11]. На думку П.Д. Дудко [21, с. 168] технологія включає технологічні операції «добування, оброблення, перероблення, транспортування, складування, збереження, які є основною складовою частиною виробничого процесу». Як сукупність виробничих методів і процесів у визначеній галузі виробництва, а також науковий опис способів виробництва технологію трактують С.І. Ожегов та Н.Ю. Шведова [16, с. 797]. Таким чином, значна група теоретиків і практиків поняття технології розглядають у площині виробничих процесів і фактично отождествлюють це поняття із поняттям технологічного процесу. Такий підхід – зрозумілий, адже історично поняття технології формується саме у виробничій сфері. Попри те, слушною є думка Т.Н. Сосніної [22, с. 265], яка акцентує увагу на тому, що поняття технології вже давно вийшло за межі виключно технологічних галузей знань і практики. Сьогодні, на думку автора, це поняття щораз частіше вживається у педагогіці, економіці, психології, соціології, політиці тощо.

Таким чином, слід звернути увагу і на те, що поняття технології розглядається також і з інших позицій. Зокрема, в Економічній енциклопедії [7, с. 627] його трактують як «поеднання, послідовність, взаємозв'язок організаційних, інформаційних, розрахунково-обчислювальних та інших операцій і процедур у процесі здійснення управлінських функцій». З позиції В.Р. Весніна [3, с. 11] технологія є «сукупністю методів і прийомів реалізації управлінських функцій». На думку [12, с. 38], технологію слід трактувати як «метод здобуття практичних цілей». Як «дії, знання, методи та фізичні предмети (техніка), які використовуються в роботі для отримання результату» технологію розуміє О.С. Віханський [4, с. 266]. Д. Хей та Д. Морріс [23, с. 284] технологію трактують з позиції інформації, яка входить у технологічний процес. У роботі А.В. Нікітіна та Є.А. Шафіуліна [15, с. 511] технологія трактується як «сукупність послідовної зміни способів оброблення чи перероблення матеріалів та (чи) інформації».

О. Кузьмін та О. Мельник [9, с. 266] вживають поняття «технологія управління», під яким розуміють

безперервний, динамічний, послідовний, стійкий, мінливий, цілеспрямований процес, який має циклічний характер; вона формується завдяки безперервному перебігу функцій менеджменту, кожна з яких є складовою цього процесу». В.І. Пересунько [18, с. 6] вживає поняття «технологія управління персоналом», під яким розуміє «впорядковану сукупність методів та інструментів впливу на діяльність персоналу, необхідних для здійснення функцій управління». Є.М. Коротков [8, с. 350-351] технологію управління трактує з позиції просторово-часового організування заходів для цілеспрямованого впливу на об'єкт. Це ж поняття у роботі Є.А. Лихолібова [11, с. 8] трактується як чітко регламентований набір дій на визначений управлінський об'єкт задля досягнення конкретних цілей. А.Н. Миронов [14, с. 46] поняття юридичної технології трактує як «складну цілеспрямовану модель із використання техніко-юридичних засобів відповідно до визначених правил, спрямовану на розроблення правових актів, їх удосконалення та систематизацію». М.Г. Анохін та М.Ю. Павлютенкова [1, с. 43] розглядають поняття інформаційної технології, яку трактують як «систему наукових та інженерних знань, а також методів і засобів, які використовуються для створення, збирання, передавання, зберігання й оброблення інформації». Таким чином, у широкому трактуванні поняття «технологія» акцент робиться на процедури, операції, тобто фактично складний процес розподіляється на більш простіші частини, які деталізованіше вказуватимуть, як діяти.

У роботі Є.І. Гайсина [5, с. 144] технологія трактується як «сукупність найбільш доцільних прийомів, способів і процедур, спрямованих на досягнення найбільш оптимальних та ефективних результатів у будь-якій сфері діяльності у визначений час й у визначеному місці». Різні погляди щодо розуміння цього поняття висвітлено також у праці Я. Сичова та М. Моїсєєва [20, с. 165-166]. Автори, зокрема, щодо технології використовують такі змістові трактування: 1) комплекс організаційних заходів, операцій та прийомів, спрямованих на виготовлення, ремонт та обслуговування виробів з номінальною якістю та оптимальними витратами й обумовлюються поточним рівнем розвитку науки, техніки та суспільства в цілому; 2) обсяг знань, які можна використовувати для виробництва товарів та послуг з економічних ресурсів; 3) сукупність методів оброблення, виготовлення, зміни стану, властивостей, форми сировини, матеріалів чи напівфабрикатів, що здійснюються у процесі виготовлення продукції.

Таким чином, слушною є думка І. Єсіповського [6, с. 191], який вказує на те, що поняття «технологія» характеризується універсальністю. Як свідчить вищезазначене, з позиції різних авторів технології включають низку операцій, процедур, процесів, алгоритмів, методів тощо. Вірно зазначають [10, с. 191], що технологію у широкому розумінні слід трактувати як «спосіб перетворення будь-яких вхідних елементів у вихідні, що є спільним для усіх наведених вище визначень».

В аналізованому контексті варто звернути увагу на важливість чіткого ідентифікування об'єкту, із яким пов'язується технологія як поняття і визначається її сутність. Такими змістовими «прив'язаними» об'єктами можуть бути, наприклад, управління, навчання, маніпулювання, бюджетування, планування, контролювання, очищення повітря, викладання, лобіювання тощо. Вибір того чи іншого об'єкту залежить в першу чергу від поставлених цілей, а також від потреб практики.

Відтак, враховуючи вищенаведене, доцільно вживати поняття «технологія мотивування». Завдяки технології різні прийоми, ланки, етапи, методи тощо, які пов'язані із мотивуванням персоналу підприємств, вибудовуються у логічну послідовність, тим самим забезпечуючи цілісність.

Цікавою є думка Є.М. Короткова [8, с. 322], який акцентує увагу на деяких аспектах відмінності між поняттями «технологія» та «процес». На думку науковця, процес здебільшого ілюструє природний рух, у той час як технологія – це щось більш впорядковане, ефективніше, закономірніше, регламентованіше, завдяки чому досягаються більш ефективні результати. Таким чином, на думку автора, не завжди процес передбачає використання технології. Подібної думки дотримується А.В. Нікітін [15, с. 512], який стверджує, що технологія – це «не просто сукупність способів та їх зв'язок (як процес), а така їхня конструкція, яка дозволяє на кожному етапі здійснення конкретного виду діяльності досягти поставленої цілі з мінімальними витратами, виходячи з реальних умов реалізації цих способів». Враховуючи це, можна стверджувати, що залежно від поставлених цілей, а також конкретних умов їхнього досягнення, які визначаються різними обмеженнями, технології мотивування персоналу підприємств можуть бути різними. Відтак, аналізування таких технологій повинно передбачати виявлення цілей їхнього формування, етапів здійснення та опис тих особливостей здійснення кожного етапу, які допоможуть досягти найбільш ефективного результату з найменшими витратами.

Вивчення теорії і практики дає також змогу зробити висновок і про неможливість ототожнення понять «технологія» і «метод». Метод традиційно трактується у літературі як спосіб досягнення конкретної мети. Як приклад, у роботі [13, с. 33] під методом діагностики автор розуміє «способи та прийоми цільового оцінювання стану заданих об'єктів з метою інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень щодо функціонування підприємства загалом та його окремих сфер». Таким чином, можна зробити висновок про те, що технологія – це більш ширше поняття, що включає у себе у т.ч. методи. Технологія, на відміну від методів, передбачає більш чіткішу логічну послідовність та алгоритмізацію конкретних дій, визначення етапів, операцій, завдань, ресурсного забезпечення тощо.

Враховуючи те, що як в межах підприємства, так і між підприємством і зовнішнім середовищем циркулює значний масив різноманітної інформації, можна зробити висновок, що технології мотивування персоналу у сучасних реаліях стали важливими

критеріями ефективності злагодженої роботи персоналу. Вони займають особливе місце у системі управління підприємствами, адже наділені такими властивостями, які здатні впливати на поведінку цільової аудиторії.

Практикою доведено, що сьогодні керівники підприємств у своєму розпорядженні мають значну кількість технологій мотивування, що включають, зокрема, матеріальну винагороду, умови праці, кар'єрне зростання, особистий успіх, надання цінних подарунків тощо. Для значної кількості працівників (наприклад, більш освічених чи тих, що перебувають на керівних посадах у компанії) більш рушійними мотиваторами є нематеріальні чинники, як от здобуття нових знань, залучення до прийняття стратегічно важливих рішень, можливість бути наставником, тренером чи коучером, престижність посади та ін. Доволі часто чинники-мотиватори для працівників змінюються із їхнім віком і професійним досвідом. Зокрема, молодь, що тільки розпочинає свій професійний шлях, часто мотивує в першу чергу можливість виконання цікавих завдань, сприятливе соціальне середовище у компанії, похвала перед колективом, використання сучасних засобів праці тощо. Для більш досвідчених працівників пріоритетними чинниками-мотиваторами будуть компенсаційний пакет, стабільність працевлаштування, самостійність у прийнятті рішень, можливість долучитись до визначення стратегії підприємства, бути наставником чи коучером тощо.

Формування і використання інноваційних технологій мотивування персоналу підприємств здійснюється шляхом взаємодії суб'єктів – представників керуючої і керованої підсистеми суб'єкта господарювання. При цьому, кожен із цих суб'єктів має різні зацікавлення: працівники керованої підсистеми – мотиви, у той час як керуюча підсистема – очікування та інтереси.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи вищенаведене, технологію мотивування персоналу підприємств можна трактувати як логічно обґрунтований спосіб формування мотивації себе та інших працівників на досягнення особистих цілей та цілей організації, що базується на сукупності обґрунтованого управлінського інструментарію, прийомів та методів, спрямованих на прийняття оптимальних управлінських рішень у цій сфері.

Використання інноваційних технологій мотивування персоналу на підприємствах підвищує імідж цих суб'єктів господарювання перед інвесторами, клієнтами та на ринку робочої сили. Окрім того, такі технології можна вважати особливим й індивідуальним «ноу-хау» підприємства, що є важливим чинником підвищення його конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості.

Перспективи подальших розвідок за проблемою повинні полягати у виокремленні й систематизації ознак технологій мотивування персоналу підприємств.

Список використаних джерел

1. Анохин М.Г. Информационно-коммуникационные технологии в политике / М.Г. Анохин, М.Ю. Павлютенкова // Вестн. Рос. ун-та дружбы народов. Сер.: Политология. – 1999. – №1. – С. 40–52.
2. Большая советская энциклопедия. – Т. 25. – М.: Советская энциклопедия, 1976.
3. Веснин В.Р. Менеджмент: [учебн.] / В.Р. Веснин. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 504 с.
4. Виханский О.С. Менеджмент: [учебн.] / О.С. Виханский. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Экономистъ, 2005. – 669 с.
5. Гайсин Э.И. Политико-коммуникативные технологии: понятие и сущность / Э.И. Гайсин // Ученые записки Казанского университета. – 2011. – Том 15, кн. 5. – С. 143-149.
6. Есиповский И.Э. Совершенствование организации работ по внедрению техники и технологий двойного применения в условиях рынка: [автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 20.01.07 «Военная экономика»] / И.Э. Есиповский. – М., 1996. – 24 с.
7. Економічна енциклопедія: у трьох томах / Відп. ред. С.В. Мочерний. – К.: Видавничий центр «Академія». – Т.3. – 2002. – 864 с.
8. Коротков Е.М. Концепція російського менеджменту: [учебн. пособ.] / Е.М. Коротков / 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательско-консалтингово-предприятие «ДеКА», 2004. – 896 с.
9. Кузьмін О.Є. Основи менеджменту: [підручник] / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. – К.: «Академвидав», 2003. – 416 с.
10. Кузьмін О.Є. Категорії «технологія» та «технологічний процес» в системі інноваційної діяльності машинобудівних підприємств / О.Є. Кузьмін, В.Й. Жежуха // Економічний простір: збірник наукових праць. – №27. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2009. – С. 188-194.
11. Лихолобов Є.А. Використання технологій управління персоналом у формуванні організаційної поведінки на промисловому підприємстві: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Є.А. Лихолобов; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ, 2010. – 21 с.
12. Мартино Дж. Технологическое прогнозирование: [учебн. пособ.] / Дж. Мартино. Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1977.
13. Мельник О.Г. Системы диагностики деятельности машинобудівних підприємств: полікри-теріальна концепція та інструментарій: [монографія] / О.Г. Мельник. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2010. – 344 с.
14. Миронов А.Н. К вопросу о понятии и элементах юридической технологии / А.Н. Миронов // Юридическая техника. – 2007. – №1. – С. 44-47.
15. Никитин А.В. О понятии «технология лоббирования юридических решений» / А.В. Никитин // Юридическая техника. – 2015. – №9. – С. 511-514.
16. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка: 80000 слов и фразеологических выражений /

Российская академия наук. Институт русского языка им. В.В. Виноградова. / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова. – 4-е изд. – М.: Азбуковник, 1999. – 944 с.

17. Остапчук М.В. Система технологій (за видами діяльності): [навч. посібн.] / М.В. Остапчук, А.І. Рибак. – К.: ЦУЛ, 2003. – 888 с.

18. Пересунько В.І. Розвиток технологій управління персоналом промислового підприємства на демократичних засадах: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 [Електронний ресурс] / В.І. Пересунько; Східноукр. нац. ун-т. ім. В. Даля. – Луганськ., 2010. – 21 с.

19. Руденко О.О. Поняття та види організаційних технологій в системі управління органами прокуратури України / О.О. Руденко // Часопис Київського університету права. – 2013. – №4. – С. 148-151.

20. Сычева Я.Н. Понятие и сущность современных банковских технологий / Я.Н. Сычева, М.С. Моисеева // Тезисы конференции

[«Современные проблемы и тенденции развития ипотечного рынка»], (Тамбов, 23 марта 2015 г.). – Тамбов: Тамбовская региональная общественная организация «Общество содействия образованию и просвещению «Бизнес - Наука – Общество» (Тамбов), 2015. – С. 162-173.

21. Системы технологий: [учебн. пособие] / Под ред. П.Д. Дудко. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – Харьков: ООО «Издательство «Бурун Книга», 2003. – 336с.

22. Соснина Т.Н. Понятие «технология»: объективные и субъективные основания его терминологического статуса / Т.Н. Соснина // Вестник Самарского государственного аэрокосмического университета. – 2010. – №1 (21). – С. 262-270.

23. Хэй Д., Моррис Д. Теория организации промышленности: в 2 т / Пер. с англ. Под. Ред. А.Г. Слуцкого. – СПб.: Экономическая школа, 1999. – Т.2. – 592с.

ЧЕКАНОВСЬКИЙ
Віталій Петрович
Chekan_Vitalik@ukr.net

УДК 336.14.01

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

THE IMPACT OF FINANCIAL GLOBALIZATION ON THE DEVELOPMENT OF THE BUDGET SYSTEM OF UKRAINE

аспірант кафедри фінансів,
КНУ ім. Т. Шевченка

У статті визначено вплив фінансової глобалізації на бюджетну систему. Проаналізовано наслідки глобалізаційних процесів на бюджетну систему системи України. Запропоновано напрямки вдосконалення ефективності бюджетної системи, що буде запорукою макроекономічної стійкості держави.

В статье определено влияние финансовой глобализации на бюджетную систему. Проанализированы последствия глобализационных процессов на бюджетную систему системы Украины. Предложены направления совершенствования эффективности бюджетной системы, которая будет залогом макроекономической устойчивости государства.

The article outlines the influence of financial globalization on the budgetary system and the consequences of it are analyzed. The features that indicate the impact of financial globalization on developing financial system of Ukraine are analyzed. The directions of improving the efficiency of the budget system, which will be key to the macroeconomic stability of the state, are proposed.

Ключові слова: фінансова глобалізація, бюджетна система, індекс глобалізації, інвестиційна активність, економічний добробут

Ключевые слова: финансовая глобализация, бюджетная система, индекс глобализации, инвестиционная активность, экономический благосостояние

Keywords: financial globalization, fiscal system, the index of globalization, investment activity, the economic well-being

ВСТУП

На сьогоднішній день важливим є питання розвитку бюджетної системи України під впливом фінансової глобалізації. Саме вплив фінансової глобалізації показує нам те, що існує система взаємопов'язаних проблем в сфері функціонування бюджетної системи. Слід зазначити, що головною проблемою у бюджетній системі є нездатність у повній мірі підтримувати макроекономічну та фінансову стабільність держави, проявляються різні підходи невизначеності при затвердженні низки (багатьох) економічних завдань у сфері дохідних і видаткових статей державного бюджету, відсутність чіткої взаємодії міжбюджетних відносин. Всі заходи у цьому напрямку продемонстрували свою неможливість запобігання кризи і не здатність швидко розробити і реалізувати адекватні кроки по її усуненню.

Бюджетна система потребує докорінного реформування для того, щоб відповідати потребам і вимогам сьогодення. Для цього, необхідно розробити комплекс державних заходів, що дозволить швидко досягти поставленої мети у бюджетній політиці, оптимізувати затрати і в той же час підвищити добробут в країні. Що у свою чергу є однією з головних умов створення сталого розвитку сучасної

економічної політики країни, що призведе до підвищення інноваційної та інвестиційної активності, підвищення економічного добробуту країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання впливу фінансової глобалізації на функціонування бюджетної системи досліджено у працях видатних зарубіжних вчених таких як: Акерлоф Д., Бланкарт Ш., Вагнер Ф., Герет П.П., Стігліц Дж. та інші. Аналізуючи праці зарубіжних вчених можна зазначити, що одним з основних уроків світової економічної кризи є розуміння необхідності проведення радикальних змін у механізмі регулювання економікою та в управлінні процесом глобалізації. Також було виявлено, що фінансова глобалізація випередила політичну глобалізацію, тобто світ став ще більш взаємозалежним і все, що відбувається в одній країні може мати великі наслідки в інших країнах. Насамперед вчені аналізують економіку країни, що розвиваються та країн з перехідною економікою.

Серед вітчизняних науковців найбільш ґрунтовні дослідження у сфері розвитку бюджетної системи в умовах фінансової глобалізації здійсненні такими провідними українськими вченими-економістами, як Боринець С.Я., Варналій З.С., Гальчинський А.С., Лютий І.О., В.І. Кравченко, Макушин А., Рож-

ко О.Д., Сапачук Ю.М., Опарін В.М., Чугунов І.Я, та інші.

Вітчизняні вчені визначають на сьогодні існування слідуючої проблеми, яка полягає у чіткому регулюванні міжнародних валютно-фінансових відносин між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються, до таких країн відноситься і Україна. Це стає особливо актуальним в умовах інтегрування української фінансової системи до Європейського ринку. Для швидкого інтегрування України потрібно здійснити у системі бюджетного регулювання ефективні заходи, які покращать рівень добробуту населення.

Сучасні тенденції показали, що повноваження наддержавних інститутів ослаблюють частину повноважень головних державних інститутів в унітарних країнах. Це полягає саме у добровільній передачі ними частини власних повноважень міжнародним інституціям [8]. На сьогоднішній день західні дослідники приділяють велику увагу досвіду зарубіжних країнах, таких як Мексика, Канада і Китай, вони виступають проти (обов'язкового) беззастережного підтримання захоплення ідей бюджетного федералізму і децентралізації. Науковці зазначають, що фіскальна незалежність є однією з головних складових політичної незалежності взагалі, отже вона є головним чинником децентралізації в унітарних держав [9].

Разом з тим потрібно зазначити, що у працях зарубіжних і вітчизняних вчених, завдяки яким було досягнуто значне просування в даному питанні, недостатньо приділяється уваги детальному вивченню впливу глобалізаційних процесів на бюджетну систему України.

Провідні процеси глобалізації найсуттєвіше можуть впливати на трансформацію державної активності в економічній сфері через бюджетну систему. Виклики нинішніх глобалізаційних процесів вимагають змін, а саме, створення адекватного інструменту бюджетної політики, що зможе ефективно змінювати макроекономічну політику відповідно до ситуації.

МЕТА РОБОТИ полягає в дослідженні особливостей розвитку бюджетної системи України під впливом фінансової глобалізації.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань та нормативно-правові акти.

Методичний апарат дослідження складають: метод історичного підходу, порівняння, аналогії, системний аналіз, кількісний та якісний аналіз, синтез, статистичний метод, економічний, та кореляційний аналіз.

РЕЗУЛЬТАТИ

Світова фінансова глобалізація є складним явищем, що постійно створює безліч наукових дискусій, але на сьогодні вона не існує простого і однозначного тлумачення. У найширшому розумінні, науковці зазначають, що фінансова глобалізація є ідеологією, політикою та практикою об'єднання

національних грошових систем шляхом їх заміщення «світовими грошима» [2]. Досліджуючи сучасний розвиток глобалізаційних процесів та аналіз наукових праць, слід зазначити, що більшість вчених схиляються до думки, що глобалізація є сталим процесом.

Відомий польський економіст Гжегож В. Колодко зазначає, що «...трансформація колись має закінчитися, але глобалізація у принципі триватиме завжди. Це процес, а не стан, якого можна досягти раз і назавжди» [8]

Фінансова глобалізація зумовила:

- ✓ по-перше, виникнення і функціонування глобального фінансового ринку;
- ✓ по-друге, реалізацію глобальних фінансових стратегій транснаціональних корпорацій і транснаціональних банків;
- ✓ по-третє, вільне та ефективне переміщення капіталів між країнами і регіонами світу [6];

Надходження до національної економіки іноземного капіталу може спричинити неоднозначні наслідки, створюючи низку загроз національній економічній безпеці країни. Слід наголосити на тому, що іноземний капітал може призвести до посилення залежності економіки від іноземного капіталу. Погіршення світової економічної кон'юнктури може стати причиною згортання виробництва незалежно від економічного становища всередині країни.

Соціально-економічний стан країни зумовлений високою залежністю від світових коливань на грошового кредитних та торгових ринках і певною мірою незахищеністю фінансової системи від внутрішніх і зовнішніх загроз, що створюють небезпеку життєво важливим національним інтересам країни у фінансовій та економічній сферах. Насамперед, посилення фінансової глобалізації у всьому світі характеризуються послабленням державного контролю у всіх процесах, що відбуваються у сучасному секторі економіки. Наслідком цих процесів є занепад менш прибуткових галузей економіки, що посилює структурні диспропорції і конфлікт інтересів у національній економіці між підприємствами, регіонами та національної економіки та відтік капіталу із країни.

Отже, на сьогодні фінансову глобалізацію слід розуміти як вільний та ефективний рух капіталів між країнами, існування міжнародного глобального ринку і функціонування системи міждержавного регулювання міжнародних фінансів. Всі політичні рішення, що приймаються в середині глобалізаційних процесах виходять саме з національних пріоритетів окремих країн. На сьогоднішній день, Україна ще не може претендувати на роль країни, що приймає такі рішення, але вона має бути захищеною від небажаних наслідків зовнішніх рішень.

Саме державна фінансова політика повинна враховувати в першу чергу національні інтереси, дотримуватись макроекономічної стабільності та ефективної фінансової системи. Існують ряд особливостей впливу факторів фінансової глобалізації на розвиток фінансових систем Східної Європи, в тому числі і України:

- Низький рівень розвитку фінансової системи;

- Високий попит на фінансові ресурси ;
- Висока прибутковість в умовах низької конкуренції;

Інтегрування ринку грошей і капітала в єдине ціле країн центральної Європи та одночасно проведення лібералізаційних заходів допомогло сформувати єдиний (глобальний) фінансовий капітал. Аналізуючи досвід цих країн можна побачити, що в наслідок розвитку фінансової глобалізації було проведено вдало ринкову трансформацію і вступ до Європейського Союзу. Це стало одним з головних факторів, які стимулювали розвиток фінансових систем. Водночас, Україна не змогла скористатися цим явищем у зв'язку з недосконалістю нормативно-правової бази, масштабним тіньовим сектором, корупцією в усіх органах влади, великим податковим тягарем на суб'єкти господарювання та зниженням інвестиційного клімату. На сьогоднішній день Україна займає одне з провідних місць в Європі по рейтингу податкового навантаження і корупційності в країні. Вище вказані чинники вплинули на зниження інвестиційного клімату до рівня С. Всі ці фактори загальмували проведення ринкової трансформації в Україні в умовах фінансової глобалізації.

У світовій практиці існує «індекс глобалізації», який був розроблений в Швейцарському економічному університеті в 2002 році. Цей індекс позиціонує себе як показник, який дозволяє оцінити масштаб глобалізації певної країни у світі та порівняти різні країни по його компонентам.

Всі країни, досліджувані в рамках Індексу, оцінюються за 24 чинниками, об'єднаними у три основні групи глобальної інтеграції.

Економічна глобалізація - обсяг міжнародної торгівлі, рівень міжнародної ділової активності, торговельні потоки, міжнародні інвестиції, тарифна політика, обмеження і податки на міжнародну торгівлю, і так далі.

Соціальна глобалізація - рівень культурної інтеграції, відсоток іноземного населення, міжнародний туризм, міжнародні особисті контакти, обсяг телефонного графіку, поштових відправлень, транскордонних грошових переказів, інформаційні потоки, розвиток інформаційно-комунікаційної інфраструктури, і так далі.

Політична глобалізація - членство держав у міжнародних організаціях, участь у міжнародних місіях (включаючи місії ООН), ратифікація міжнародних багатосторонніх договорів, кількість посольств та інших іноземних представництв в країні, і так далі[6].

За останні роки рейтинг найглобалізованіших країн світу дещо зазнав змін. Відповідно до даних на 2014 рік найбільш глобалізованих країн у світі наведено у (таб. 1).

На сьогоднішній день, за рейтингом KOF, Україна займає 44 місце серед 191 держав світу і займає останню сходинку з усіх країни Центральної та Східної Європи.

Таблиця 1

Індекс глобалізації для окремих країн за системою KOF станом на 01.01.2015

[складено автором на основі даних[7]]

№	Назва країни	Рейтинг за системою KOF	у відсотках (%)
1	Ірландія	1	92,17
2	Бельгія	2	91,61
3	Голландія	3	91,33
4	Сінгапур	4	88,63
5	Україна	44	69,00

Це пояснюється падінням ВВП, військовими діями на сході, анексією Криму, затриманням реформ у ключових секторах економіки, зниженням золотовалютних резервів, високою інфляцією, різким зниженням інвестиційного клімату, політичною нестабільністю та корупцією в країні.

Також, серед країн нашого регіону варто відзначити Словенію, яка займає 19 місце у топ 20-і.

За таких обставин необхідні нововведення щодо використання політичних підходів та бюджетних технологій, які б мали можливість більш ефективно реалізовувати цілі бюджетної політики. Впровадження новітніх процесів у бюджетну систему зазвичай призводить до тісного співробітництва держави і приватного сектору. В свою чергу нові підходи і інструменти можуть дати можливість покращувати прогнозування бюджету та зменшувати ймовірність виникнення кризи. Кожний учасник

бюджетного процесу повинен дотримуватися усіх домовленостей і підвищувати ефективність використання приватних фінансів.

Дана ситуація вимагає підтримки міжнародної спільноти за межами державних кордонів, а це означає, що міжнародні організації будуть приймати участь у розрахунках і надавати свої пропозиції щодо удосконалення реалізації національної бюджетної політики. При розробці державної бюджетної політики у рамках бюджетної системи в багатьох країнах світу, все ще іде процес пристосування до більшої відкритості державних кордонів та взаємозалежності країн. Кожній країні потрібно пройти чіткий шлях співробітництва на світовому рівні, що у свою чергу допоможе підвищити конкурентоспроможність внутрішніх ринків та вдало реалізовувати бюджетну політику.

Основні зміни в бюджетній системі під впливом фінансової глобалізації характеризуються наступними ознаками:

- Всі фінансові дії, що відбуваються за межами країни, здійснюють неминучий фінансовий вплив на економіку;
- Відбувається ускладнення проведення державного фінансового контролю за бюджетними коштами;
- Немає чіткого документа, який передбачав як здійснюється взаємодія бюджетної системи держави з міжнародними фінансовими організаціями ТНК, та іншими фінансовими установами;
- Відбувається децентралізація повноважень бюджетної системи;
- Активне використання важелів впливу бюджетної системи на захист національних економічних інтересів на світових ринках.

Для збереження макроекономічної стійкості в умовах глобалізації потрібно нарощувати державні інвестиції швидше чим державні заощадження, необхідно враховувати досвід інших країн, який полягає в наступному:

- збільшення державних інвестицій у бюджетній системі має обмежуватися сумами, які мають узгоджуватися з поміркованою величиною боргу або зниженням його відношення до ВВП у середньостроковій перспективі у рамках набору сценаріїв стрес-тестування.
- збільшення державних інвестицій має бути зосереджено, перш за все, на високопріоритетних і високорентабельних проектах у їх секторах економіки, де чітко визначені вузькі міста.
- при збільшенні державних інвестицій або зміни пріоритетів витрат необхідно враховувати взаємодоповнюваність витрат на інфраструктуру і витрат, не пов'язаних з інфраструктурою.
- аналіз витрат і вигод показує, що інвестиції у відродження і відновлення у робочому стані існуючих об'єктів інфраструктури за звичай приносять більш високий прибуток чим вкладення у нові проекти.[4]

Сучасні глобальні зміни і перехід до фінансової економіки вимагають наукового обґрунтування ефективного механізму формування бюджетних коштів та функціонування бюджетної системи, принципи якого базуються на традиційних взаємозв'язках політичних інститутів, організованих через уряд та систему місцевого самоврядування. Наближення України до Європейського Союзу може відбутися лише за умови, що в державі сильно ієрархічно упорядковані структури будуть замінені на структури децентралізовані, прозорі і динамічні, діяльність яких буде ґрунтуватися на верховенстві закону, громадянських прав і свобод.

Важливими на сьогодні є аспекти пов'язані з взаємодією центрального та місцевого бюджету. Світова тенденція децентралізації є той факт, що рівень фінансової автономії органів місцевого самоврядування тісно пов'язаний із формою їх правоспроможності. Децентралізації владних повноважень і відповідна децентралізація фінансових ресурсів призвели до реформування нормативно-

правового забезпечення в Україні в бік перерозподілу владних повноважень відповідно до принципів Європейської Хартії місцевого самоврядування. В результаті в нашій країні сформовано такий тип місцевого самоврядування, коли державні органи на місцевому рівні є самостійними у виконанні своїх функцій, але одночасно виконують делеговані повноваження центральних органів влади.

У черговому посланні Президента України про внутрішнє і зовнішнє становище України, зазначається, що серед ключових завдань забезпечення економічної стабільності держави має бути — “ суттєве посилення фінансової безпеки України, першочергове зміцнення фінансового потенціалу реального сектора економіки, забезпечення збалансованого розвитку бюджетної сфери, надійної внутрішньої та зовнішньої захищеності національної валюти, максимальне поліпшення інвестиційного клімату ”[1].

Цього року керівництво України особливу увагу приділяє реформуванню місцевої ради і децентралізації влади. Основною засадою процесу реформування є збереження дохідної частини місцевого бюджету на своїх рахунках. Без бюджетної самостійності місцевих бюджетів з її складовими і з урахуванням податкового потенціалу кожного регіону неможлива побудова й розвиток ефективної та дійової бюджетної системи України в умовах глобалізації. Ця реформа дасть можливість в свою чергу розвивати місцеву економіку і бути більш незалежними від зовнішніх факторів. Вже восени цього року рішення Конституційного Суду України, щодо таких змін до нормативно-правових актів, вступить в дію.

Одним з найбільших недоліків бюджетної системи є непрозорість бюджетного процесу для населення. І данне питання останнім часом лише посилилось. В останні роки відбувається управління бюджетним процесом у ручному режимі. Головною проблемою є невчасність прийняття бюджету, зростання дефіциту державного бюджету, збільшення боргового навантаження, ріст соціальних витрат значно переважає ріст капітальних витрат, дисбаланс у міжбюджетних відносинах. А, це в свою чергу затримує розвиток держави і практично створює реальну загрозу економічній безпеці України.

На переконання дослідників сучасних процесів фінансової глобалізації численні внутрішні суперечності, які переживають країни світу, пов'язані насамперед із відсутністю історичної складової та загально визначеної моделі нової глобальної фінансової економіки, невизначеністю її принципів відмінностей від попередніх станів розвитку, браком чіткої моделі, за якою оцінюються тенденції розвитку, тощо [10].

Питання стоїть про осмислення нової архітектури фінансової системи у світовому і національному вимірі, координації дії окремих інститутів для спрямування фінансових потоків на розвиток економіки та фінансову стабілізацію в міжнародному аспекті [9]. У значній мірі досягнення стабілізації залежить від ефективного використання

бюджетних коштів і досконалості архітектури бюджетної системи кожної країни.

ВИСНОВКИ

Можна зробити висновок, що основним фактором світового розвитку в останні роки є фінансова глобалізація. Вона спонукає національні ринки розвинутих країн об'єднуватися. Структура економіки України залишається однією із відсталих у Європі та визначається великим рівнем корупції, низьким технологічним рівнем та зниженням інвестиційного клімату. Основні бюджетні видатки не сприяють поліпшенню конкурентоспроможності національної економіки у світі. Усе це характеризує проведення неефективної бюджетної політики.

Зазначені проблеми мають тісний зв'язок між собою і, на нашу думку, є частиною більш загального питання – відсутності довгострокової стратегії розвитку України. В умовах невизначеності цілей розвитку країни, державний бюджет використовують для вирішення поточних завдань. Однією з головних причин дефіциту державного бюджету є щорічне збільшення питомої ваги соціальних витрат у видатковій частині бюджету, в той час, коли зменшується надходження у дохідну частину державного бюджету. В останні роки уряд використовує зовнішні запозичення для покриття дефіциту бюджету, що призводить державу до втрати економічної незалежності.

Наближення України до Євросоюзу можливе за таких умов, що в державі з централізацією усіх структур будуть змінені на децентралізовані, ефективні, прозорі структури. Адже, однією із умов, характеристик демократичної правової держави є прозорість у бюджетній системі. Провідні країни світу імплементують у свою систему деякі правові положення Міжнародного Валютного фонду для забезпечення прозорості у бюджетній системі. Впровадження цих норм в інституційне правове поле України допоможе бюджетному інституту відповідати міжнародним стандартам.

Уряд повинен негайно провести реформу децентралізації влади, що забезпечить певну передачу повноважень органам місцевого самоврядування. Децентралізація влади дасть можливість місцевій громаді самостійно розпоряджатися своїми коштами.

Отже, можна підсумувати, що на сьогодні необхідно провести реформування інституційних засад бюджетної системи України. Внести деякі зміни у нормативно правові документи з урахуванням усіх факторів сьогодення. Саме розвиток бюджетної системи України є запорукою стійкої і ефективної

бюджетної політики, що належить до основних складових фінансової безпеки.

Список використаних джерел

1. Аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень до позачергового Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у сфері національної безпеки». – К.: НІСД, 2014. – 148 с.
2. Герет Пол. Сумніви в глобалізації. Міжнародна економіка і можливості керування / П.П. Герет, Г. Томпсон; Пер. з англ. А. Войтович, О. Орленко. – К.: К.І.С. 2002. – 306 с.
3. Лютий І.О., Кравченко К.В. Глобальна економічна криза: загрози та ризики в функціонуванні системи державних фінансів України // Економіка та держава. 2014. – № 7. – С. 24–27.
4. Сапачук Ю.М. Політика фінансової безпеки на макrorівні / Ю.Сапачук // Ефективна економіка. – 2010 р. – №9 – <http://www.economy.nayka.com.ua/>
5. Стиглиц Д. Доклад о реформе между народной валютно-финансовой системы: уроки глобального кризиса. Доклад Комиссии финансовых экспертов ООН. - М.: Междунар. отношения. 2010. - 328 с.
6. Макушкин А. Финансовая глобализация // Свободная мысль-XXI. — 1999. — № 10 (1488).
7. Хоминич И.П. Финансовая глобализация // Банковские услуги. – 2002. – № 8. – С. 2–13.
8. EBRD Financing of Private Parties to Concessions. Document of the EBRD [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.ebrd.com/oppor/procure/guide/concess.pdf>
9. Tanzi V. Globalization and the Future of Social Protection /V. Tanzi. – Washington, D. C.: International Monetary Fund (Stiglitz J. Redefining the Role of the States: What Should it do? How Should it do it? And How Should These Decisions Be Made: Paper presented on the Tenth Anniversary of the MITI Research Institute March 17, 1998. Tokyo, P. 8. [WWW resource]: Available at: www.meti.go.jp/topic/mitilab/downloadfiles/m2012-1j.pdf, 2000. – 28 p.
10. Tomfort, A. The Role of the European Union for the Financial Integration of Eastern Europe/ A.Tomfort //Berlin School of Economics Working Papers. - 2006. – 26. - 21p.
11. Weingast B.R. Second Generation Fiscal Federalism: Implications for Decentralized Democratic Governance and Economic Development / B.R. Weingast. – 2006, available at SSRN. – p. 54 (68p.): [WWW resource]: Available at: http://policydialogue.org/files/events/Weingast_Second_Generation_Fiscal_federalism.pdf.

ДЕРИХОВСЬКА

Вікторія Ігорівна

Derykhovskaya_V@mail.ru

УДК 33.021:005.963.1:331.5

МОНІТОРИНГ ПОТРЕБИ РИНКУ ПРАЦІ У СПЕЦІАЛІСТАХ З ВИЩОЮ ПРОФЕСІЙНОЮ ОСВІТОЮ

THE MONITORING OF LABOR MARKET NEEDS IN SPECIALISTS WITH HIGHER EDUCATION

кандидат економічних наук,
викладач кафедри статис-
тики та економічного
прогнозування, Харківський
національний університет
імені Сечена Кузнеця

Стаття присвячена проблемі невідповідності між попитом та пропозицією на випускників вищів та потребами народного господарства у фахівцях з вищою професійною освітою. Запропоновано впровадження нової організаційної структури для налагодження взаємодії між інститутами вищої школи та ринку праці.

Статья посвящена проблеме несоответствия между спросом и предложением на выпускников высшей и потребностями народного хозяйства в специалистах с высшим профессиональным образованием. Предложено внедрение новой организационной структуры для налаживания взаимодействия между институтами высшей школы и рынка труда.

The problem of mismatch between supply and demand in university graduates and the needs of the economy for specialists with higher professional education are probed in the article. An implementation of a new organizational structure for establishing cooperation between institutions of higher education and the labor market is suggested.

Ключові слова: ринок праці, безробітні, випускники ВНЗ, вища освіта, моніторинг, прогнозування та стратегічне планування потреби у випускниках

Ключевые слова: рынок труда, безработные, выпускники ВУЗов, высшее образование, мониторинг, прогнозирование и стратегическое планирование потребности в выпускниках

Keywords: labor market, unemployed, university graduates, higher education, monitoring, forecasting and strategic planning the needs in graduates

ВСТУП

З кожним роком зростає роль та значення людського фактору у розвитку національної економіки. Інтелектуальний потенціал є основою людського капіталу, одним із визначальних чинників соціально-економічного розвитку країни. Сьогодні рівень освіти визначає рівень розвитку суспільства, виступає ґрунтовною передумовою відтворення його інтелектуальних та продуктивних сил. Ключову роль у цьому процесі відведено саме вищій освіті як запоруці формування нової якісної робочої сили – висококваліфікованих кадрів для економіки, забезпечення держави інтелектуальною елітою, спроможною на ефективні зміни у майбутньому.

Сучасна трансформаційна економіка висуває нові вимоги до функціонування ринку праці, вже недостатньо тільки налагодити тісний взаємозв'язок між потребами національної економіки та ринком освітніх послуг. Сьогодення вимагає постійного моніторингу за появою та зміною тенденцій у попиті на робочу силу, її якості та кількості. У свою чергу, освітній простір має швидко адаптуватися до мінливості розвитку економіки, враховуючи прогнози потреби країни у фахівцях з відповідною вищою професійною освітою. Такі вітчизняні та зарубіжні вчені як Каширина І., Гуртов В., Мезенцев А., Питухин Е., Данилишин В., Куценко В. та Бріт О. та ін. [1 – 4] схильні вважати, що без державного

втручання неможливе вирішення проблеми невідповідності між попитом та пропозицією випускників ВНЗ на ринку праці.

Дисбаланс попиту та пропозиції на ринку праці, який нині притаманний нашій державі, є результатом багаторічної прірви у взаємодії між бізнес-структурами та вищими навчальними закладами (ВНЗ) України. Нажаль досі попит на робочу силу відповідних професій формується за рахунок наявного державного розподілу трудових ресурсів між галузями народного господарства без врахування їх реальної потреби. З іншого боку, майбутні випускники ВНЗ, обираючи певну спеціальність, керуються не можливістю подальшого працевлаштування та пріоритетністю майбутнього розвитку обраної галузі, а, зазвичай, престижністю професії та авторитетним досвідом батьків (родичів).

МЕТА РОБОТИ полягає в аналізі проблеми невідповідності між попитом та пропозицією на випускників ВНЗ та потребами економіки країни у фахівцях з вищою професійною освітою.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти з питань регулювання ринку праці.

При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу та статистичного аналізу.

РЕЗУЛЬТАТИ

За даними державної служби статистики України [5], станом на 1 листопада 2014 в країні налічується 664 вищих навчальних закладів I - IV рівнів акредитації, в яких навчається 1 689 226 осіб, з них – 50 % (843 611 осіб) здобуває освіту за кошти органів державного, місцевого бюджетів і за рахунок органів державної влади та юридичних осіб.

Щорічно ВНЗ України випускають на ринок праці приблизно 500 000 молодих спеціалістів з професійною освітою. Водночас, станом на 1 липня 2015 р. [6], потреба роботодавців у працівниках для заміщення вільних робочих місць становить 43 594

особи в цілому, тоді як попит на фахівців з вищою професійною освітою є ще меншим. А якщо, взагалі, врахувати, що кількість офіційно зареєстрованих безробітних в державі становить 443 900 осіб, то логічним є питання щодо спроможності народного господарства задовольнити потреби випускників освітньої галузі у наявності вакантних місць, в той час як вже на ринку праці перебуває майже ідентична кількість випускників ВНЗ кількості безробітних.

В середньому в країні в 2015 р. на одну вакантну посаду претендує 10 зареєстрованих безробітних. Більш того, найбільша кількість вільних робочих місць, згідно наведеної на рис. 1 діаграми, представлена у промисловому секторі, оптовій та роздрібній торгівлі, ремонтній галузях економіки.

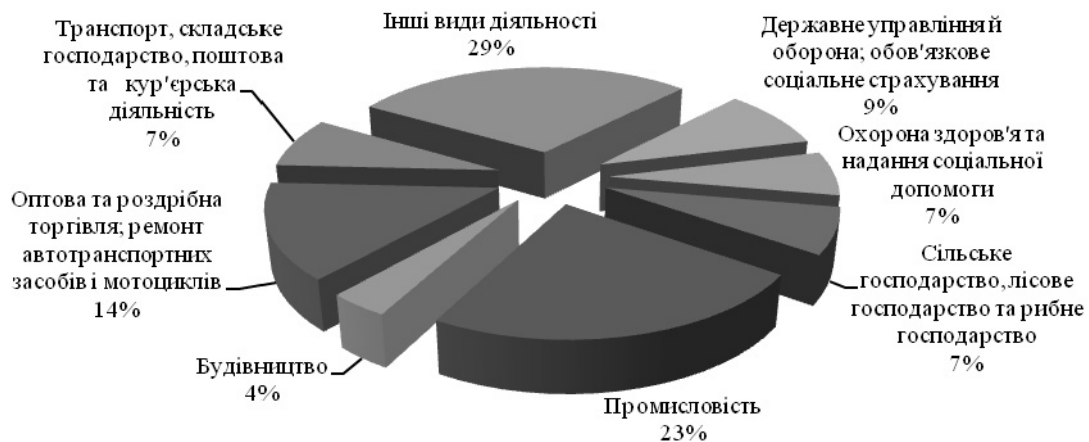

Рисунок 1. Потреба роботодавців у працівниках за видами економічної діяльності у 2015 році [5]

Наявна структурна диспропорція між попитом на робочу силу та її пропозицією є фактором, що обмежує як можливості працевлаштування безробітних, так і задоволення потреб роботодавців у працівниках, а також істотно обмежую можливості випускників ВНЗ продуктивно реалізувати себе в обраній професії. Саме тому стає доцільним більш детальний аналіз безробіття у державі в контексті

виявлення потреби ринку праці у спеціалістах з вищою професійною освітою. Так проведений статистичний аналіз дозволив порівняти структуру зайнятого та безробітного населення за рівнем освіти. Згідно наведених у табл. 1 даних, питома вага осіб з вищою (в тому числі повною, базовою та неповною) освітою є найбільшою як серед зайнятого, так, на жаль, і серед безробітного населення України.

Таблиця 1

Структура зайнятого та безробітного населення за рівнем освіти, станом на 1 липня у 2015 р., у %

№ з/п	Освіта	Зайняте населення		Безробітне населення
		Офіційно	Неформально	
1	Вища освіта (в т.ч. повна, базова та неповна вища освіта)	61,6	26,4	47,1
2	Професійно технічна освіта	23,5	33,7	33,4
3	Повна загальна середня освіта	13,9	34,6	15,8
4	Базова загальна середня освіта	1	5,1	3,5
5	Початкова загальна освіта (в т.ч. немає освіти)	0	0,2	0,2

Що стосується неформальної зайнятості, то для неї притаманний молодіжний характер, що проявляється в додатковому заробітку осіб під час здобуття ними освіти. Слід зазначити, що у 2014 р. серед неформально зайнятого населення понад дві третини (68,3%) складали особи, які мали професійно-технічну та повну загальну середню

освіту. При цьому значна частка неформально зайнятих осіб була зайнята в сільському, лісовому та рибному господарстві (40,2%), оптовій та роздрібній торгівлі – 21,8% та у будівництві – 15,3% [6].

Однак наявність серед безробітних осіб з вищою освітою, а також виявлені нами факти працевлаштування випускників ВНЗ не за профілем

отриманої підготовки (за оцінками експертів 56%) свідчать про необхідність створити механізм взаємодії ринку праці та ринку вищої професійної освіти, спрямований на розвиток освітньої системи, що відповідатиме потребам в освітніх послугах населення та задовольнятиме попит на фахівців як на регіональному, так і на загальнодержавному ринку праці.

Впродовж 2000 – 2015 рр. серед причин незайнятості безробітних віком 15 – 70 років стабільне третє місце посідає непрацевлаштованість після закінчення загальноосвітніх та вищих навчальних закладів I – IV рівнів акредитації. Більш того, питома вага даної причини у загальному переліку причин збільшилася за останні шість років з 14,1 до 17,3 % [5]. Це, в свою чергу, викликає ряд питань щодо потреби національної економіки та ринку праці у випускниках-фахівцях з відповідною професійною освітою, щодо задоволеності роботодавців у рівні й якості освіти випускників навчальних закладів та у бажанні самих випускників працювати за фахом.

Згідно офіційних даних, що оприлюднені державною службою зайнятості України [6], станом на

1 липня 2015 р. структура кількості безробітних (за освітнім ступенем) з числа осіб, які упродовж року з дня закінчення вищих навчальних закладів зареєструвалися в службі зайнятості, має наступний вид: 38,1 % – молодший спеціаліст; 18,6 % – бакалавр; 24,9 % – спеціаліст та 18,4 % – магістр. Якщо перенести цю статистику у площину напрямів підготовки та спеціальностей, за якими була здобута професійна освіта, то отримаємо наведену на рис. 2 діаграму.

Якщо співставити структуру безробітних випускників ВНЗ за освітнім ступенем та напрямом підготовки (спеціальністю), то, згідно наведеної на рис. 3 діаграми, видно, що в середньому 35 % безробітних спеціалістів з вищою освітою здобули диплом за напрямами (спеціальностями) галузі знань "Економіка та підприємництво", 12 % – за напрямом інженерія, 11,5 % – право та 9,6 % – гуманітарні науки. Дана тенденція є загрозливою, оскільки щорічно на ринок праці вищі України випускають найбільшу кількість дипломованих спеціалістів саме з цих напрямів підготовки.

Рисунок 2. Питома вага безробітних спеціалістів з вищою професійною освітою, що офіційно зареєстровані у службі зайнятості впродовж року після закінчення ВНЗ

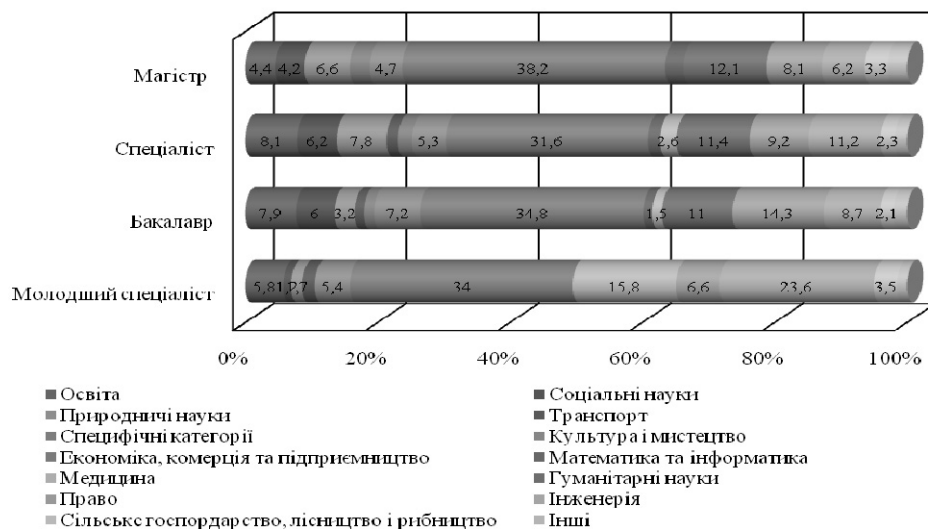

Рисунок 3. Структура за освітніми ступенями та напрямками підготовки кількості безробітних з числа осіб, які упродовж року з дня закінчення вищих навчальних закладів зареєструвалися в службі зайнятості, на 01.07. 2015 року

Отже, логічним є питання: навіщо збільшувати пропозицію тих фахівців з вищою професійною освітою, для яких вже характерне перенасичення на ринку праці? Все це підтверджує факт відсутності взаємозв'язку між ринком освітніх послуг та потребами народного господарства держави.

Узагальнюючи проведений моніторинг попиту та пропозиції на ринках освітніх послуг та праці країни, стає можливим підбиття певних висновків. Так, у 2005 р. кількість офіційно зареєстрованих безробітних перевищувала кількість вакантних місць в 4,8 рази, у 2014 р. дане співвідношення істотно зросло та склало

14,5 разів. Це, в свою чергу, збільшило навантаження на одне вільне робоче місце (з 5 до 10 осіб). Якщо порівняти темпи зменшення кількості безробітних та потреби роботодавців у фахівцях, а також кількості випускників ВНЗ, то за період з 2005 по 2014 рр. кількість осіб, що не мають постійної роботи зменшилася на 42,6 %, у той час, як кількість вакантних робочих місць теж зменшилась, але вже на 81,1 %, тоді як кількість спеціалістів з вищою освітою зменшилась лише на 6 %. Все це наглядно прослідковується на рис. 4.

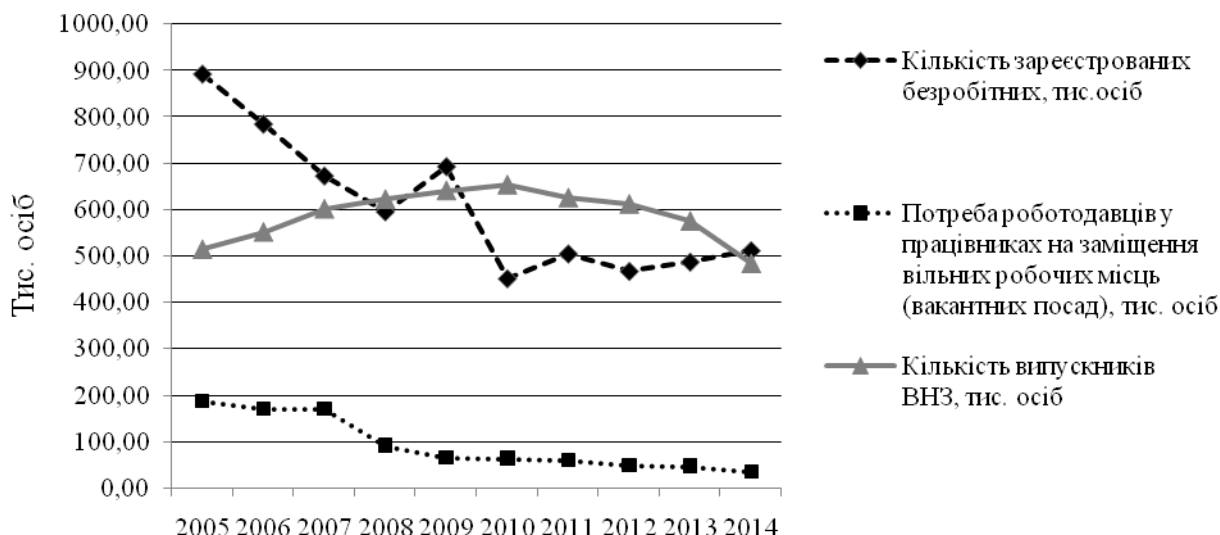

Рисунок 4. Динаміка кількості зареєстрованих безробітних, кількість вакансій на ринку праці та кількості випускників вищів за 2005 – 2014 рр.

Міністерства економічного розвитку і торгівлі, соціальної політики та освіти і науки України, як головні інститути виконавчої влади з питань державного регулювання політики зайнятості, повинні об'єднати зусилля щодо створення єдиної організаційної структури, до основних функцій якої входить налагодження постійного співробітництва між начальними закладами та роботодавцями, розробка науково-обґрунтованої методики визначення державного замовлення на підготовку спеціалістів відповідного профілю та рівня кваліфікації відповідно до реальних потреб держави, впровадження дієвого системи прогнозування та стратегічного планування державного замовлення.

В свою чергу, державні служби статистики та зайнятості України мають централізовано надавати розгорнуті статистичні дані про поточний стан на ринках праці та освітніх послуг, а, значить, на постійній основі проводити моніторинг попиту та пропозиції фахівців різних галузей економіки, освіти та охорони здоров'я, сфери послуг та культури.

На законодавчому рівні мають бути прописані програми та стратегії соціального та економічного розвитку як окремих галузей, так і регіонів та країни в цілому, що мають враховувати мінливість попиту та пропозиції трудових ресурсів як на ринку праці, так і серед майбутніх спеціалістів з вищою професійною освітою.

Роботодавець має не тільки кількісно формувати потребу у відповідних фахівцях, але й надавати інформацію щодо рівня підготовки та переліку тих якостей, якими має володіти особа, що претендує на вакантну посаду. Більш того, роботодавець має розробляти прогноз майбутньої потреби у спеціалістах відповідно до розвитку галузі, у якій він працює та змін у ринковій економіці взагалі. В свою чергу, ВНЗ країни мають проаналізувати та оцінити рівень вимог, які висуває роботодавець до майбутнього фахівця. Саме створена організаційна структура не тільки зможе поєднати запити вищів та роботодавців, але й аргументовано визначити обсяги державного замовлення на відповідні напрями підготовки з урахуванням змін у народному господарстві та прогнозів роботодавців.

ВИСНОВКИ

Відсутність дієвих механізмів адекватного реагування на зміни у попиті та пропозиції на ринку праці, прогнозування та планування потреби економіки у фахівцях з вищою освітою, істотно гальмують налагодження ефективної взаємодії між роботодавцями та освітніми установами, їх випускниками. Складність заявленої проблеми вимагає активних дій щодо подальших досліджень питання дисбалансу на ринку праці та виробленні законодавчо врегульованої державної політики зайнятості, побудованої на принципах тісної взаємодії між всіма учасниками ринку

праці та постійного аналізу, прогнозування та стратегічного планування потреби країни у випускниках ВНЗ.

Таким чином, існує нагальна потреба в ухваленні на законодавчому рівні створення нової структури, покликаної сприяти реалізації ефективної політики зайнятості на засадах співпраці роботодавців з представниками вищів. Адже, допоки не буде налагоджена взаємодія між інститутами вищої школи та ринку праці у питаннях визначення потреби у спеціалістах з вищою освітою за рахунок врахування запитів роботодавців та можливостей ВНЗ з їх задоволення, не буде підвищено рівень адаптованості молодих фахівців, через призму здобутих ними у стінах вищів професійних компетентностей, до вимог роботодавців, тим самим збільшиться вірогідність зростання армії безробітних з вищою освітою та неможливістю самореалізації.

Список використаних джерел

1. Бріт О. Методичні підходи до визначення обсягів підготовки фахівців з вищою освітою / Бріт О.В. // Наукові праці НДФІ. – 2008. – № 4 (45). – С.123 – 129.

2. Гуртов В.А. Прогнозирование потребностей региональных экономик в выпускниках системы высшего профессионального образования / В.А. Гуртов, А.Г. Мезенцев, Е.А. Питухин [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://localbudget.karelia.ru/sbornik/st5.htm>.

3. Данилишин В. Інноваційна модель економічного розвитку: роль вищої освіти / В. Данилишин, В. Куценко // Вісн. НАН України. – 2005. - № 9. – с. 26 – 35.

4. Каширина И.Б. Определение потребности в специалистах с высшим профессиональным образованием на рынке труда Амурской области [Электронный ресурс]: Дис. канд. экон. наук: 08.00.05: Благовещенск, 2004. - 184 с. // Режим доступа: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/76188.html>.

5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

6. Державна служба зайнятості [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua>.

ШАНДОВА

Наталія Вікторівна
nat0906@i.ua

УДК 331.1

ІНТЕГРАЦІЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СИСТЕМУ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

INTEGRATING OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN STRATEGIC BUSINESS MANAGEMENT

к.е.н., доцент, професор
кафедри менеджменту
та маркетингу, Херсон-
ський національний тех-
нічний університет

У статті проаналізовано практики реалізації корпоративної соціальної відповідальності на українських підприємствах та узагальнено їх особливості. Розроблено підхід щодо інтеграції корпоративної соціальної відповідальності в систему стратегічного управління підприємством.

В статье проанализированы практики реализации корпоративной социальной ответственности на украинских предприятиях и обобщены их особенности. Разработан подход к интеграции корпоративной социальной ответственности в систему стратегического управления предприятием.

The article analyzes the practices of the corporate social responsibility of the Ukrainian enterprises and their features are summarized. In the article an approach to integrating corporate social responsibility in strategic business management is developed.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, бізнес, стейкхолдери, інтеграція, стратегічне управління

Ключевые слова: корпоративная социальная ответственность, бизнес, стейкхолдеры, интеграция, стратегическое управление

Keywords: corporate social responsibility, business, stakeholders, integration, strategic management

ВСТУП

Погіршення економічної обстановки у країні в різному ступені торкається бізнесу всіх рівнів - від малих і середніх підприємств до великих компаній, тому практично всі організації почали скорочувати свої витрати. Можна спостерігати як деякі компанії знижують витрати на рекламу й послуги аутсорсінгу, інші зменшують обсяги виробництва й скорочують штат, треті переглядають необов'язкові витрати, серед яких часто виявляється добродійна діяльність і соціальні проекти. З іншого боку, поширення в українській економіці практики соціально відповідальної поведінки бізнесу відповідає загальносвітовим тенденціям і багато в чому визначає не тільки масштаби соціальних інвестицій, але й майбутні конкурентні переваги національної економіки.

Оптимальним варіантом вирішення проблеми виживання і відповідності світовим тенденціям стає інтеграція програм корпоративної соціальної відповідальності у стратегію розвитку компанії, що дозволяє сприймати відповідальну поведінку не як вимушену статтю витрат, а як необхідну умову стійкого розвитку. Подібний підхід дозволить зробити корпоративні програми більш стратегічними і системними. При цьому повнота виконання бізнесом обов'язків стосовно суспільства й орієнтація власної діяльності та прагнення до стійкого розвитку будуть залежати від того, як керівництво компанії сприймає сутність соціальної відповідальності бізнесу, та які має підходи до її втілення.

МЕТА РОБОТИ полягає в розробці підходу щодо інтеграції соціальної відповідальності в систему стратегічного управління підприємством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблемні питання щодо розвитку корпоративної соціальної відповідальності висвітлюють в багатьох наукових публікаціях вітчизняні та зарубіжні автори, зокрема, Ю. Благон, М. Портер, О. Амоша, О. Грішнова, І. Малик, С. Мельник, Л. Корчевська, Г. Жосан та ін. Але складність поставленої проблеми вимагає подальших наукових досліджень в даній області через затребуваність методичного забезпечення аспектів інтеграції соціальної відповідальності в систему стратегічного управління підприємством.

РЕЗУЛЬТАТИ

Класичне поняття корпоративної соціальної відповідальності бізнесу містить у собі наступні компоненти: сумлінну ділову практику; розвиток персоналу підприємства; охорону здоров'я й безпечні умови праці; охорону навколишнього середовища й використання ресурсозберігаючих технологій; розвиток місцевого співтовариства [3, 4, 5, 9, 10]. Тобто ключовим елементом поняття корпоративної соціальної відповідальності є усвідомлений, добровільний характер соціально-відповідальної діяльності, добровільне прагнення бізнесменів проводити таку політику, приймати такі рішення й додержуватися таких напрямків діяльності, які бажані з погляду цілей і цінностей суспільства в соціальній, економічній й екологічній сферах й які пов'язані

прямо з основною діяльністю компанії, але виходять за рамки певного законом мінімуму.

Однак сьогодні, в умовах тотального зниження ділової активності бізнесу, падіння обсягів виробничої діяльності, бізнес україн неоднозначно оцінює свої можливості й роль у рішенні соціальних проблем. Міжнародний центр інтернет-торгівлі AllBiz провів опитування серед зареєстрованих на ресурсі компаній, що представляють малий і середній бізнес, як вони ставляться до корпоративної соціальної відповідальності, чи застосовують її принципи у своїй роботі [1]. Результати опитування показали невідповідність між розумінням важливості й значення корпоративної відповідальності й властиво діями бізнесу в напрямку реалізації принципів корпоративної соціальної відповідальності. Так, 91 % опитаних розуміють, що корпоративна соціальна відповідальність потрібна компанії, при цьому, тільки 55 % учасників опитування підтвердили, що реалізують на практиці принципи корпоративної соціальної відповідальності.

При цьому необхідно відзначити, що компанії по різному сприймають суть корпоративної соціальної відповідальності.

Центр розвитку КСВ (корпоративної соціальної відповідальності) у дослідженні «Стан і перспектива розвитку КСВ в Україні: 2005-2010» наводить відомості про те, що більша частина компаній ідентифікує КСВ з доброчесністю й розвитком персоналу. Третина обстежених компаній зв'язують КСВ з екологічними проектами й взаємодією з місцевими громадами. Деякі компанії сприймають соціальну відповідальність як серію піар-акцій, що спрямовані на покращення іміджу компанії. Поняття КСВ й відкритість бізнесу практично не має співвідношення в сприйнятті компаніями практики КСВ, які вважають, що детальна інформація про діяльність компанії - це інформація тільки для внутрішнього користування.

Таке неповне й різноманітне сприйняття суті корпоративної соціальної відповідальності приводить до того, що стратегію розвитку соціальної відповідальності мають тільки 30% компаній, 17% компаній у бюджеті мають пункти по фінансуванню КСВ-заходів, не проводять заходів у сфері КСВ біля третини опитаних компаній [2].

Аналіз практики реалізації корпоративної соціальної відповідальності на вітчизняних підприємствах, дозволяє зробити наступні висновки:

1. Корпоративна соціальна відповідальність більшості українських підприємств спрямована або на внутрішню цільову аудиторію, або на зовнішню, незважаючи на те, що для забезпечення конкурентоспроможності, підприємству необхідно направляти свої стратегії по реалізації КСВ таким чином, щоб одночасно охопити як внутрішніх так і зовнішніх стейкхолдерів.

2. Корпоративна соціальна відповідальність підприємства - це у першу чергу діалог між підприємством і всіма групами зацікавлених сторін. У цьому зв'язку особливу увагу необхідно приділяти таким інструментам як PR і маркетинг взаємовідносин, що дозволить налагодити

довгострокові і довірчі відносини між підприємством і стейкхолдерами та забезпечити лояльне відношення зовнішніх зацікавлених сторін [7].

3. Підприємства малого і середнього бізнесу не використовують у відкритому доступі корпоративні соціальні звіти. Корпоративний соціальний звіт - це публічний інструмент інформування акціонерів, співробітників, партнерів, клієнтів, суспільства про те, як й якими темпами компанія реалізує закладені у своїх стратегічних планах розвитку цілі відносно економічної стійкості, соціального благополуччя й екологічної стабільності. Подібний звіт є інструментом створення репутації компанії, а також її позиціонування в діловому просторі.

4. Більшість підприємств не мають єдиної чітко сформульованої стратегії КСВ, з набором конкретних інструментів і механізмів реалізації, тобто спостерігається відособленість і фрагментарність використання методів й інструментів КСВ.

Урахування означених особливостей реалізації корпоративної соціальної відповідальності в практиці діяльності підприємств дозволить системно підійти до інтеграції програм корпоративної соціальної відповідальності у стратегію розвитку компанії.

Інтеграція корпоративної соціальної відповідальності в систему стратегічного управління представляє собою безперервний послідовний комплекс взаємозалежних між собою видів управлінської діяльності. Розглядаючи стратегічне управління у вигляді укрупнених етапів, що включають розробку, реалізацію й контроль стратегії, можна визначити перелік дій по інтеграції соціальної відповідальності в систему стратегічного управління підприємством.

На етапі розробки стратегії виявляються пріоритетні групи зацікавлених осіб, на які орієнтується компанія у своєму розвитку (довгострокові інвестори, власники, партнери, місцеві громади), вивчаються їхні інтереси й очікування, визначається перелік зобов'язань соціальної відповідальності перед ними в контексті стратегічних цілей підприємства. На основі отриманої інформації про цілі стратегічних стейкхолдерів формується місія, цінності підприємства, розробляються цілі, плани, оцінюються ризики підприємства. Це досягається шляхом оцінювання внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на соціальну відповідальність бізнесу. Оцінювання поточного стану підприємства по ключових областях відповідальності (виявлення груп зацікавлених осіб, зобов'язання перед зацікавленими особами, визначення переліку ключових завдань по управлінню в пріоритетних областях) також дозволить визначити й уточнити тактику й стратегію створення конкурентних переваг [3]. На цьому етапі визначається готовність наявних підсистем забезпечити взаємодію органів управління із зацікавленими сторонами, яка будується на таких принципах, як повага, дотримання прав, справедливості, довіра й співробітництво.

Інтеграція соціальної відповідальності в загальну систему керування супроводжується постановкою цілей по областях відповідальності. Можна виділити наступні основні стратегічні пріоритети соціальної

відповідальності, які послідовно вбудовуються в систему керування в рамках єдиної стратегії організації: зовнішні ділові комунікації; розвиток кадрового потенціалу; охорона праці й виробнича безпека; ресурсозбереження; мінімізація негативного впливу на навколишнє середовище; розвиток місцевих співтовариств.

На етапі реалізації стратегії здійснюються дії, спрямовані на вибудовування взаємин між учасниками стратегічного процесу – власниками, акціонерами, менеджерами й інших органів корпоративного управління для реалізації принципів і технологій соціальної відповідальності бізнесу. Послідовне вбудовування принципів соціальної відповідальності в процес розробки й реалізації стратегії підприємства повинне супроводжуватися регламентацією відповідних функцій і повноважень по управлінню соціальною відповідальністю на всіх рівнях управління. Кожний структурний підрозділ повинний мати бачення механізму реалізації соціально орієнтованого поведіння в зоні власної компетенції. У плані реалізації соціальної відповідальності повинні бути пропозиції по інвестиційних рішеннях, зазначені необхідний обсяг коштів і тимчасові рамки реалізації рішень.

Етап контролю й оцінки забезпечується соціальними звітами, формування яких здійснюється з урахуванням міжнародних стандартів по соціальній відповідальності, українського законодавства, контрактних зобов'язань підприємства, внутрішніх корпоративних кодексів.

Наведений підхід показує, що корпоративна соціальна відповідальність закладається в основу розробки стратегії й інтегрується в усі її стадії, збагачуючи стратегію своїми принципами й нормами соціально відповідального поведіння, що, в остаточному підсумку, дозволить вибудувати складну гармонічну структуру управління.

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах, коли негативні зміни в політичній й економічній сферах вимагають більш високого рівня адаптованості виробництва, бізнес розглядає соціальну відповідальність крізь призму потенційних вигід, які забезпечують поряд з іншими факторами виживаність і збалансований, стійкий розвиток бізнесу в довгостроковій перспективі за допомогою гармонізації інтересів власників, суспільства, держави й інших груп впливу. Для посилення позитивного впливу корпоративної соціальної відповідальності на розвиток підприємства важливо розглядати її як об'єкт стратегічного управління й відповідно здійснювати управлінські впливи за допомогою таких функцій управління як планування, організація, контроль.

Цілеспрямована робота з інтеграції соціальної відповідальності в бізнес-стратегію й практику

діяльності підприємства забезпечить одержання репутаційних і економічних переваг у порівнянні з конкурентами, що підтверджується моніторингами Business for Social Responsibility (США) і London Benchmarking Group (Великобританія) [4].

Список використаних джерел

1. Готов ли украинский бизнес быть социально ответственным? // Режим доступу: <http://ubr.ua/business-practice/own-business/gotov-li-ukrainskii-biznes-byt-socialno-otvetstvennym-335125>
2. Зінченко А.Г., Саприкіна М.А. Корпоративна соціальна відповідальність 2005-2010: стан та перспектива розвитку. – К.: Вид-во «Фарбований лист», 2010. -56с.
3. Благоев Ю.Е. Концепция корпоративной социальной ответственности и стратегическое управление / Ю.Е. Благоев // Российский журнал менеджмента, 2004. – №3. – С. 17-34 .
4. Жосан Г.В. Соціальна відповідальність у забезпеченні результативності діяльності підприємства : автореферат ... канд. екон. наук, спец.: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Г.В. Жосан. – Херсон : Херсонський нац. техн. ун-т, 2014. -20 с.
5. Корчевська Л.О. Місце соціальної відповідальності у забезпеченні економічної безпеки підприємства / Л.О. Корчевська, Г.В. Жосан // Вісник економіки транспорту і промисловості. - 2012. - №39.- С. 48-52.
6. Мельник С. Становлення соціально орієнтованого бізнесу в Україні як складова державної соціальної політики. / С. Мельник // Україна: аспекти праці. Науково-економічний та суспільно-політичний журнал. - №5. – 2008. – С.32.
7. Шандова Н.В. Рушійні сили розширення соціальної відповідальності бізнесу / Н.В. Шандова // Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції. – 2015. – №18(1). – С.92–99.
8. Porter M., Kramer M. Strategy and Society: the Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility // Harvard Business Review. 2006. December. Pp. 78-92.
9. European Commission. Corporate Social Responsibility — National public policies in the European Union. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities Unit D. 2. — Luxembourg. 2007.
10. ISO 26000: 2010 – Руководство по социальной ответственности. [Електронний ресурс]. – режим доступу <http://www.klubok.net/Downloads-index-requestdownloaddetails-lid-243.html>